

КОНСТИТУИРОВАНИЕ СМЫСЛА ВЫСКАЗЫВАНИЯ ПРОЦЕСС И ОПЕРАТОРЫ

Асланова Малейка Исфандияр кызы, Мамедзаде Натаван Юсиф кызы

Резюме

Одной из удивительнейших особенностей естественного языка является его способность конечными средствами в каждой новой ситуации выражать новые содержания, т.е. по сути, ограниченными средствами выражать неограниченное количество смыслов. Этот факт объясняет принципиальную возможность множества интерпретаций одной и той же языковой формы. Но фактом является и то, что говорящий обычно имеет в виду только одну из таких возможностей и предполагает, практически никогда не ошибаясь, что адресат в состоянии ее правильно распознать. Следовательно, замечательное свойство языка состоит в том, что он способен в комбинациях своих форм эксплицировать не только фиксированные значения языковых единиц, но и скрытую от непосредственного наблюдения часть мыслительной деятельности человека – задуманные говорящим смыслы, о природе которых адресат может судить лишь косвенно и которые он восстанавливает, основываясь на своей языковой и прагматической компетенции, часто дополняя или трансформируя их в соответствии с сиюминутным состоянием своего индивидуального сознания. Это важное априорное предположение легло в основу поставленной автором настоящей статьи задачи обосновать гипотезу о динамическом характере конституирования смысла языкового выражения, основным положением которой является утверждение, что смысл не является условием успешной коммуникации, он является ее творческим результатом, порождается, конституируется партнерами в процессе успешной коммуникации.

Rəyçi: dos. Rəhimov Mehdi Nizami oğlu

Qrammatika və ingilis dilinin tədrisi kafedrasının 15.03.2022-ci il tarixli 12 saylı protokolu

Daxil olma tarixi 17 mart 2022-ci il

UOT:82-1.512.162.

ABDULLA ŞAİQİN HƏYAT VƏ YARADICILIĞINA DAİR MARAQLI MƏQAMLAR

Yusibova Aygün Azadil qızı

Gəncə Dövlət Universiteti

aygun.yusifova.91@list.ru

Xülasə: Bütün həqiqi sənətkarlar kimi A.Şaiqi də ilk növbədə hansı növdə və janrda yazmaq yox, necə yazmaq maraqlandırmışdır. Buna görə də A.Şaiqdən ümumi yaradıcılıq axtarışlarında özünəməxsus yeri və çəkisi olan nasir kimi danışmaq vacibdir. 1924-cü ildə A.Şaiq dünya mədəniyyətinin çox əsrlik tarixi təcrübəsindən çıxış edərək yazırdı ki, “Ədəbiyyatın ən böyük əhəmiyyəti onun insanlarda yüksək bir qayə və ideal doğurmasından ibarətdir”. Görkəmli sənətkar ədəbiyyatın bu əhəmiyyətini istedadının imkan verdiyi bir çox ədəbi növ və janrlarda, o cümlədən, epik növdə və epik növün roman, povest, hekayə janrında həyata keçirməyə çalışırdı.

Nasir, şair, dramaturq, tərcüməçi, pedaqoq A.Şaiq yaradıcılığı boyu ədəbiyyatımızın nəzəri məsələləri ilə də ciddi məşğul olmuş, İ.Nəsimi, M.Füzuli, M.P.Vaqif, M.Fətəli, H.Hadi, A.Səhhət, M.Ə.Sabir yaradıcılığı haqqında dəyərli mülahizələr söyləmiş, Hüseyn Cavid ilə birlikdə dərslik kimi “Ədəbiyyatın poetikası”nı yazmışdır. O, “Uşaq çeşməyi” (1907), “Uşaq gözlüyü” (1910), “Gülşəni-ədəbiyyat” (1910), “Milli qiraət” (1919), “Gülzar” (1912) kimi dərsliklər yazıb ictimaiyyətə təqdim etmişdir. Ədib Azərbaycan müəllimlərinin I-II qurultaylarının hazırlanmasında komissiya üzvü kimi böyük iş görmüşdür. Sənətkarın latın qrafikasında ilk seçilmiş əsərlərinə onun əsərləri ilə yanaşı, müəyyən səbəblərdən qadağan olunmuş yeni bədii nümunələri də salınmışdır. “Arazdan Turana”, “Vətən”, “Vətənin yanıq səsi”, “İntizar qarşısında”, “Yeni ay doğarkən”, “İki mücahid”, “Ülkər” və s. bu kimi əsərlər XXI əsrin oxucularında onun irsinə güclü meyli oyadacaq.

Açar sözlər: Nasir, şair, dramaturq, tərcüməçi, pedaqoq, ədəbiyyat, sənətkar, milli, mədəniyyət, yaradıcılıq, şəxsiyyət, şeir.

Ключевые слова: Прозаик, поэт, драматург, переводчик, педагог, литература, мастер, национальный, личность, стихотворение, культура, творчество.

Key words: Proser, poet, dramatist, translator, pedagogue, literature, craftsman, national, personality, poem, culture, creativity.

Abdulla Şaiq Mustafa oğlu Talıbzadə 1881-ci il fevralın 21-də Tiflisin Şeytanbazar məhəlləsində anadan olub. Onun valideynləri Axund Mustafa və Mehri xanım Tiflisə köçərək orada məskunlaşıblar. Abdulla böyük qardaşı Yusifdən sonra evin ikinci övladı olub. Onun əkiztayı olan qız övladı doğulandan az sonra ölüb.

Atası Axund Mustafa Süleyman oğlu dövrünün sayılıb seçilən ruhanisi olub. O, 1881-ci ilədək Tiflis şəhəri üzrə qazi müavini, sonra isə Qafqaz şeyxülislamının müavini işləmişdi. Abdulla və qardaşı Yusif ilk təhsillərini Tiflisdə müsəlman uşaqları üçün nəzərdə tutulan altısinifli ruhani məktəbində alıblar. Məktəbi bitirdikdən sonra Abdulla Şaiq anası və qardaşı ilə birgə Xorasana ziyarətə gedir. Şaiq burada dövrün qabaqcıl fikirli gənclərindən olan, Urmiyadan köçüb gəlmiş Yusif Ziya adlı bir müəllimlə tanış olur. Hər iki qardaşın fikri inkişafında, ədəbiyyata və yaradıcılığa olan maraqlarının qüvvətlənməsində Ziyanın xüsusi rolu və təsiri olub. Böyük qardaş Axund Yusif müəlliminə bəslədiyi ehtirama əsasən özünə “Ziya” təxəllüsü götürmüşdür. 1889-cu ilin payızında Mehri xanım oğlu Yusiflə birlikdə Tiflisə geri dönür. Abdulla isə təhsilini tamamlamaq üçün Xorasandakı tanışlarının evində qalaraq bakılı Mirzə Abdulladan və gəncəli Mirzə Bağirdan məntiq və poetika, habelə ərəb şeirlərinin tarixinə dair dərs alır. O, Xorasanda mükəmməl təhsil alıb, tarix, psixologiya elmlərini, Şərq, Azərbaycan, rus ədəbiyyatını mənimsəyir. Bir müddət sonra anası Xorasana gələrək Abdullanı da Tiflisə gətirir. Bir neçə ay burada qaldıqdan sonra əvvəlcə Yusif, sonra isə Abdulla Bakıya köçür. O, Bakıya gələn kimi ilk növbədə Tiflisdən tanıdığı Nəriman Nərimanovla görüşür. 1901-ci il aprelindən müəllimlik fəaliyyəti ilə məşğul olur.

Şaiq yaradıcılığına tərcümə və qəzəllə başlasa da, ilk mətbu əsəri “Laylay” adlı uşaq şeri olub. O, 1906-cı ildən başlayaraq silsilə şeirləri ilə yanaşı “Tıq-tıq xanım”, “Tülkü həccə gedir”, “Yaxşı arxa” kimi mənzum nağıllar da yazıb. Şaiq həm də 1910-cu ildə yazdığı “Gözəl bahar” pyesi ilə milli uşaq teatrının özülünü qoyub. Nəsr yaradıcılığına 1905-ci ildə romantik “İki müztərib və ya əzab və vicdan” yarımçıq romanı ilə başlayan ədib “Məktub yetişmədi”, “Köç”,

“Daşqın”, “İntiharmı, yaşamaqımı”, “Göbələk”, “İblisin huzurunda”, “Dursun”, “Əsrimizin qəhrəmanlar”ı kimi bir çox hekayə, povest və romanlar yazıb.

1908-ci ildə A.Şaiqin Tiflisdə “İkinci il” dərsləri çapdan çıxır. Fəal yaradıcılıq axtarışlarını davam etdirən sənətkar “Məktub yetişmədi”, “Hüriyyət pərisinə”, “Yad et” və s. kimi klassik əsərlərini yazır. M.Fətəlinin, H.B.Zərdabinin, M.Ə.Sabirin, Mirzə Cəlilin əxlaqi dərk və təlqin etmələrini A.Şaiq də ədəbi və ictimai fəaliyyətində davam etdirdi. Onun əsas məramı doğma xalqının maariflənməsi və ictimai-milli şüurun yüksəldilməsi olmuşdur. XX əsrin əvvəllərində Bakı fəhlələrinin acınacaqlı həyatı yeni yaranacaq bədii əsərlərinə zəngin material verirdi. Ədibin “Araz” romanı XX əsrin əvvəllərində mürəkkəb inqilabi hadisələrə, Bakı fəhlələrinin azadlıq mübarizəsinə həsr olunmuşdur. Yazıçı romanı 1930-cu ildə yazmağa başlamış, əsərdən “İki şam ağacı” adlı bir parçanı “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində dərc etdirmiş, 1937-ci ildə əsəri tamamlayıb, nəşriyyata təqdim etmişdir. “Araz” romanı 1940-ci ildə işıq üzü görmüşdür. Abdulla Şaiq 1911-ci ildə mövzusu Borçalı həyatından alınmış “Dursun” povestini yazmışdır. 1912-ci ildə nəşr olunan bu əsər uzun müddət “Bədbəxt ailə” romanı kimi tanınmışdır. 1933-cü ildə isə ədibin özü əsər üzərində cüzi düzəlişlər aparmış və onu “Dursun” adlandırmışdır. A.Şaiqin hekayələri, povest və romanları da Azərbaycan bədii nəsrinin yaranması və inkişafında mühüm rol oynamışdır. 1906-cı ildə o, “Cəfər və Bədiri” iqtibas etmiş sonra isə “Tülki həccə gedir”, “Yaxşı arxa”, “Tıq-tıq xanım” adlı mənzum hekayələrini qələmə almışdır. Fidanların psixologiyasını yaxşı bilən həssas sənətkar həm də onların Abdulla Şaiqin nəsr yaradıcılığı “Nüşabə”, “Danışan kukla”, “İntiqamçı xoruz”, “Çoban”, “Xəbərci kağız”, “Aldanmış ulduzlar”, “İldırım”, “Ana”, “Xasay”, “Vətən”, “Eloğlu”, “Bir saatlıq xəlifə” kimi dram əsərləri ilə zəngindir. Digər əsərlərində olduğu kimi, o, pyeslərində də balaca tamaşaçıları vətəni sevməyə, xeyirxahlığa, düzlüyə, mərdliyə qorxmazlığa çağırır. Vətənpərvərlik, düşməyə nifrət bu pyeslərin leytmotivini təşkil edir. Şaiqin uşaqlar üçün yazdığı əsərlər öz təbiiliyi, psixoloji dərinliyi, dilinin axıcılığı, obrazların həyatiliyi ilə hələ yüz illər sonra da neçə-neçə nəslin sevə-sevə oxuyacaqları əsərlərdir. “Xoruz”, “Keçi”. “Uşaq və dovşan” və s. parlaq nümunələrdir.

Nasir, şair, dramaturq, tərcüməçi, pedaqoq A.Şaiq yaradıcılığı boyu ədəbiyyatımızın nəzəri məsələləri ilə də ciddi məşğul olmuş, İ.Nəsimi, M.Füzuli, M.P.Vaqif, M.Fətəli, H.Hadi, A.Səhhət, M.Ə.Sabir yaradıcılığı haqqında dəyərli mülahizələr söyləmiş, Hüseyn Cavid ilə birlikdə dərslər kimi “Ədəbiyyatın poetikası”nı yazmışdır. O, “Uşaq çeşməyi” (1907), “Uşaq gözlüyü” (1910), “Gülşən-ədəbiyyat” (1910), “Milli qiraət” (1919), “Gülzar” (1912) kimi dərslər yazıb ictimaiyyətə təqdim etmişdir. Ədib Azərbaycan müəllimlərinin I-II qurultaylarının hazırlanmasında komissiya üzvü kimi böyük iş görmüşdür. Sənətkarın latın qrafikasında ilk seçilmiş əsərlərinə onun əsərləri ilə yanaşı, müəyyən səbəblərdən qadağan olunmuş yeni bədii nümunələri də salınmışdır. “Arazdan Turana”, “Vətən”, “Vətənin yanıq səsi”, “İntizar qarşısında”, “Yeni ay doğarkən”, “İki mücahid”, “Ülkər” və s. bu kimi əsərlər XXI əsrin oxucularında onun irsinə güclü meyli oyadacaq. Abdulla Şaiqin oğlu akademik Kamal Talıbzadə “Arazdan Turana” (2003) kitabında yazır: “...məlum səbəblər üzündən Azərbaycan oxucusunun diqqətindən kənarda qalan bu kimi əsərlərində türkün ümumiləşmiş, mübariz, mifik surəti, vətən sevgisi, döyüşgənliyi, qüdrəti, türk qadınının paklığı, ucalığı tərənnüm olunur, türkün hələ indiyə qədər (yəni 1920-ci illərə qədər) poeziyamızda açılmayan sifətləri, mübarizliyi, fədakarlığı canlandırılır”.

A.Şaiqin hekayələrini sənətkarlıq baxımından yüksək qiymətləndirən tənqidçi və ədəbiyyatşünaslar povest və romanlarında hadisəçiliyi, sərgüzəştçiliyi, patetikliyi bədiliyi

üstələyən cəhət kimi qeyd etmişlər. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, bir çox halda tənqidçi və ədəbiyyatşünasların özləri bir-birinə zidd fikirlər söyləmişlər. Məsələn, yazıçının hekayələrinin sənətkarlığından danışılan bir məqalədə deyilir: “A.Şaiq nəsrinin canını təşkiledən güclü vətənpərvərlik istər-istəməz onun sənətkarlıq inkişafına təsir göstərdiyindən, onun nəsr əsərlərində forma ilə məzmun arasında möhkəm vəhdət yaratmışdır. Şaiqin nəsrində dil də, hadisə də, təbiət də, insan arzusu və düşüncələrintəsiri də məzmunun tamamlanmasına, fikrin tez çatmasına kömək edir”. [1-səh 24]

Doğrudur, bu qeyd hekayələr aiddir, amma söhbət janrdan yox, məhz sənətkar istedadının özünəməxsusluğundan getdiyi üçün bunlara A.Şaiq irsindən çıxış etməklə cavab vermək lazım gəlir. A.Şaiq nəsrinin canını vətənpərvərlik təşkil edir, amma bu ali hiss əsərin sənətkarlığından daha çox, ideyaməzmununa təsir göstərir. Digər tərəfdən, forma və məzmun vəhdəti sənətkarın ideyasından, idealından, əqidəsindən, daha çox, bədii istedadının qüdrətindən asılıdır. Ən nəhayəti, dilsiz, hadisəsiz bədii əsərdə hansı məzmunundan danışmaq olar? Belə yanlış, dolaşıq, səhv fikirlərə A.Şaiq irsinin sənətkarlığı haqqında təsəvvür oyatmaq qeyri-mümkündür. Vaxtilə yazıçı Ə.Vəliyev yazırdı: “A.Şaiq yoldaşın “Araz” romanındakı dil bədiiyatdan çox, publisistika və ictimai terminlərlə doludur”. [2-səh 25] “Şaiq dilinin bir gözəlliyi də onun bədii olmasıdır” – deyən M.Cəfər bir sıra əsərlərdə müəllif dili ilə personajların dilinin eyniləşməsini, kitab dilinə maraq göstərilməsini tənqid edir və bir qüsuru xüsusi nəzərə çatdırırdı. “...avtor bir çox yerdə ədəbiyyatın əsas spesifik xüsusiyyəti olan bədii təsvir üsulundan, obrazlılıqdan tamamilə uzaqlaşaraq, səhifələr dolusu quru təbliğati mübahisələrə yol verilir, bu da əsəri süniləşdirir və ağırlaşdırır”. [3, 30]

Onun bir çox dəyərli, ədəbi xadimlərlə yaxın münasibəti və əməkdaşlığı olub. Abdulla Şaiqlə Səməd Vurğun həm yaxın dost, həm də bacanaq olublar. Abdulla Şaiq övladlığa götürdüyü Himmət Əlizadənin toy gününə Səməd Vurğunu da dəvət edir. Səməd Vurğun gələcək həyat yoldaşı on dörd yaşlı Xavəri həmin məclisdə görüb Abdulla Şaiqdən qızın kimliyini xəbər alır. Şaiq isə “baldızımdır, amma övladımız kimidir” cavabını verir. Ertəsi gün isə Səməd Vurğun Xavərlə evlənmək arzusunu Şaiqə bildirir. Ailə qəti sürətdə etiraz edir. Lakin, Abdulla Şaiq öz evində Səməd Vurğunla Xavəri görüşdürür. Səməd Vurğun özündən on iki yaş balaca olan Xavərə bildirir ki, əgər ona ərə gəlməsə, özünü öldürəcək. Bir müddət sonra Abdulla Şaiqin köməkliyi ilə Xavərin anasından razılıq alan Səməd Vurğun 1934-cü il Xavərlə ailə qurur.

Abdulla Şaiqin rəssamlıq bacarığı da olub. Şair Füzulinin təsiri ilə bir sıra qəzəllər də yazıb. İlk qəzəl yaradıcılığına Xorasanda olarkən başlayıb. Deyilənə görə Abdulla Şaiq kifayət qədər dindar adam olsa da, sovet rejiminə görə dini baxışlarını gizlətməli olub. Ondan fərqli olaraq, qardaşı Yusif Ziya dini təhsilini davam etdirib və axund rütbəsi alıb. Qardaşı Yusif Ziyanın acı taleyi olub. Azərbaycanca Sovet hakimiyyəti qurulandan sonra Nəriman Nərimanov onu Naxçıvana hərbi komissar təyin edir. Amma Yusif Ziya orada çox işləyə bilmir, hiss edir ki, şura hökuməti ilə ulduzu barışmayacaq. Yenə Nərimanova müraciət edərək ölkədən getmək üçün icazə istəyir. Beləliklə, Yusif Ziya əvvəl Türkiyəyə, sonra Orta Asiyaya yollanıb basmaçıların sırasında Qırmızı Orduya qarşı vuruşur və döyüşlərin birində həlak olur.

Qardaşına görə Abdulla Şaiqə çox böyük təzyiqlər olub. Müəyyən dövrə qədər ev dustaqlığı yaşayıb. Ona heç yerdə iş verməyiblər. Ailəni ac qalmaqdan Şaiqin xanımının qızilları xilas edib. Əri işsiz qalan illərdə onun xanımı hər dəfə bir qızılını sataraq ailəni xilas edib. Ancaq qəribə olan odur ki, repressiya illərində bütün dostları həbs edildiyi halda, Abdulla

Şaiqə toxunan olmur. Hətta ən yaxın dostu Hüseyn Cavid də repressiya olunur. Abdulla Şaiqin nəvəsi müsahibələrinin birində deyir: “Atam danışdı ki, bir gün səhər qapı döyüldü, anam qapını açdı. Bir nəfər dedi ki, Hüseyn Cavid Sibirə aparırlar, vağzaldadı, mənə tapşırı, Şaiqin evinə get, isti pal-paltar göndərsin. Atam deyir ki, bundan sonra babam məni Müşkinaz xalagilə göndərdi. Mən hər şeyi ona danışdım. Müşkinaz xala da bizim evə gəldi, birlikdə azuqə düzəldilər. Şaiq sovqatı götürüb özü tək gedir vağzala. Neçə saat gözləyir. Heç kəs gəlmir. Sən demə bu təxribat imiş. Abdulla Şaiqi Hüseyn Cavid bəhanəsi ilə ora aparmaq istəyirmişlər. Bir neçə gündən sonra Yazıçılar İttifaqında iclas keçirilir, bu məsələ də müzakirə olunur”.

Deyilənə görə repressiya olunmamasında müəllimliyi onun dadına çatıb... Tələbələri Şaiqi 37-ci ilin qanlı günlərindən xilas ediblər. Tələbəsi Ruhulla Axundov hələ repressiya olunmazdan əvvəl Xalq komissarı işləyirdi. O, Abdulla Şaiqi Şuşaya dərs deməyə göndərir ki, gözdən iraq olsun. Mirzə İbrahimov isə özünün ön sözü ilə Abdulla Şaiqin əsərlərini nəşr edir və onu sırf sovet yazıçısı kimi təqdim edir. Abdulla Şaiq 37-ci ilin repressiyasından bu cür xilas olur.

Qırxıncı illərin sonlarında Abdulla Şaiq xəstə yatağında olanda onu oğlu ilə birgə KQB-ə çağırırlar. Şaiq xəstə olduğu üçün gedə bilmir. Ona xəbər göndərirlər ki, qardaşı ölməyib sağdır, Almaniyada Sovet Azərbaycanına qarşı təxribat işləri aparır. Lakin Abdulla Şaiq bildirir ki, qardaşı ilə heç bir əlaqəsi olmayıb. Onun qanlı köynəyini və üstündə qanı olan Quranı o, dünyasını dəyişən il ona göndərirlər. Abdulla Şaiq həmin Quranı ölənə qədər özündə saxlayıb, sonra isə bacısına vəsiyyəət edir.

Onun yaradıcılığında maraqlı uşaq şeirləri olub ki, bunlara da uşaq psixologiyasına müsbət mənada təsir edən əsərlər olublar, aşağıda göstərilmiş şeir nümunəsi də öz orijinallığı ilə seçilir

Bir qayaya çıxmış idi bir çocuq,
Gördü qayanın içi oyuyq-oyuyq.
Baxdı yenə qarşıdakı dağlara,
Dərələrə, təpələrə, bağlara.
Şövdən oldu o çocuq biqərar,
Başladı qışqırmağa biixtiyar.
Gəldi qayadan ona əksi-səda,
Eylə bildi başqa çocuqdur o da.
“Arı” şeirində isə şair əməyin vacibliyini vurğulayıb
Arıyam, zəhmətkeşəm,
Bal, mum çəkməkdir peşəm.
Səhər güllər açınca,
Gözəl qoxu saçınca
Uçaram göy yamaca,
Çiçək açmış ağaca,
Ya çəməna, meşəyə,
Qonaram hər çiçəyə;
Şirəsinə çəkərəm,
Pətəyimə tökərəm,
Çalışıram doqquz ay,
Hamı məndən alır pay.
Balımdan qoy yesinlər,

Mənə: “Sağ ol!” desinlər.

Bütün həqiqi sənətkarlar kimi A.Şaiqi də ilk növbədə hansı növdə və janrda yazmaq yox, necə yazmaq maraqlandırmışdır. Buna görə də A.Şaiqdən ümumi yaradıcılıq axtarışlarında özünəməxsus yeri və çəkisi olan nasir kimi danışmaq vacibdir. 1924-cü ildə A.Şaiq dünya mədəniyyətinin çox əsrlik tarixi təcrübəsindən çıxış edərək yazırdı ki, “Ədəbiyyatın ən böyük əhəmiyyəti onun insanlarda yüksək bir qayə və ideal doğurmasından ibarətdir”. Görkəmli sənətkar ədəbiyyatın bu əhəmiyyətini istedadının imkan verdiyi bir çox ədəbi növ və janrlarda, o cümlədən, epik növdə və epik növün roman, povest, hekayə janrında həyata keçirməyə çalışırdı. A.Şaiqin epik yaradıcılığının nümunəsində Azərbaycan nəsrinin XX əsrin əvvəllərindən tutmuş 60-cı illərə qədər keçdiyi inkişaf yolunu izləmək mümkündür. Yalnız ona görə yox ki, o, bu illərdə uzun və səmərəli yaradıcılıq yolu keçmişdir. Daha çox ona görə ki, A.Şaiqin hər bir nəsr əsəri janrından və həcmindən asılı olmayaraq, bədii yaradıcılıq axtarışlarının səciyyəvi meyllərini, istiqamətlərini bu və ya digər dərəcədə özündə əks etdirir.

Ədəbiyyat

1. S.Şərifov. A.Şaiqin kiçik hekayələrində sənətkarlıq məəslələri. – “Elm və həyat”, 1968, № 6, səh.24.
2. Ə.Vəliyev. Bədii nəsrimiz haqqında . - “Ədəbiyyat qəzeti”, 1940, 18 oktyabr.
3. M.Cəfərov. A.Şaiqin “Araz”ı. - “Ədəbiyyat qəzeti”, 1940, 8 dekabr.

ИНТЕРЕСНЫЕ ФАКТЫ О ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВЕ АБДУЛЛЫ ШАИГА

Юсубова Айгюн Азадил кызы

Резюме

Как и всех настоящих художников, А. Шаига прежде всего интересовало, как писать, а не в каком стиле и жанре писать. Поэтому важно говорить об А. Шайке как о прозаике, занимающем особое место и вес в общих творческих поисках. В 1924 г. А. Шаиг, основываясь на многовековом историческом опыте мировой культуры, писал, что «Величайшее значение литературы состоит в том, что она рождает в людях высокий стандарт и идеал». Это значение литературы выдающийся художник пытался реализовать во многих литературных видах и жанрах, которые позволял его талант, в том числе в эпическом типе и в романном, повествовательном, рассказном жанре эпического типа.

Прозаик, поэт, драматург, переводчик, педагог А. Шаиг на протяжении всей своей творческой деятельности серьезно занимался теоретическими вопросами нашей литературы, дал ценные отзывы о творчестве И. Насими, М. Физули, М. П. Вагиф, М. Фатали, Х. Хади, А. Саххат, М.А. Сабира и вместе с Гусейном Джавидом написал учебник «Поэтика литературы». Им написаны и представлены на суд общественности такие учебники, как «Детский фонтан» (1907 г.), «Детские очки» (1910 г.), «Гюльшани-едебият» (1910 г.), «Милли кыраат» (1919 г.), «Гюльзар» (1912 г.). Он проделал большую работу в качестве члена комиссии по подготовке I-II съездов азербайджанских учителей. Помимо его работ, в число первых избранных произведений художника в латинской графике вошли новые художественные образцы, которые по определенным причинам были запрещены. «От Араза до Турана», «Родина», «Жгучий звук Родины», «В преддверии ожидания», «При восходе новолуния», «Два моджахеда», «Улкар» и другие. Подобные произведения вызовут сильное влечение к его наследию у читателей 21 века.

INTERESTING FACTS ABOUT ABDULLA SHAIG'S LIFE AND CREATIVITY

Yusibova Aygun Azadil

Summary

Like all true artists, A. Shaig was primarily interested in how to write, not what type and genre to write. Therefore, it is important to talk about A. Shaik as a prose writer who has a special place and weight in general creative searches. In 1924, A. Shaig, based on the centuries-old historical experience of world culture, wrote that "The greatest importance of literature is that it gives rise to a high standard and ideal in people." The outstanding artist tried to realize this importance of literature in many literary types and genres that his talent allowed, including the epic type and the novel, narrative, story genre of the epic type.

Proser, poet, dramatist, translator, pedagogue A. Shaik was seriously engaged in the theoretical issues of our literature throughout his career, gave valuable opinions about creativity I. Nasimi, M. Fuzuli, M.P. Vagif, M. Fatali, H. Hadi, A. Sahhat, M.A. Sabir and wrote "Poetics of Literature" as a textbook together with Huseyn Javid. He wrote and presented to the public such textbooks as "Children's fountain" (1907), "Children's glasses" (1910), "Gulshani-literature" (1910), "Milli qiraat" (1919), "Gulzar" (1912). He did a great job as a commission member in the preparation of the I-II congresses of Azerbaijani teachers. In addition to his works, the first selected works of the artist in Latin graphics include new artistic examples that were banned for certain reasons. "From Araz to Turan", "Motherland", "Burning sound of the motherland", "In front of anticipation", "When the new moon is rising", "Two mujahids", "Ulkar" and others. works like this will arouse a strong inclination to his legacy in the readers of the 21st century.

Rəyçi: Dos. N.M.Axundova

Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı kafedrasının 25 may 2022-ci il tarixli iclasının 11 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 07 iyul 2022-ci il

UOT:811.111.

İNGİLİS DİLİNDƏ "IF CLAUSE"

Babayeva Aytən Müsahib qızı

Gəncə Dövlət Universiteti

aytenbabayeva91@gmail.com

Xülasə: *İngilis dilini öyrənməyə yeni başlamısınızsa və ya biliklərinizi yeniləmək məqsədi ilə İngilis dilindəki qrammatik mövzulara göz atırsınızsa, İngilis dilinin Azərbaycan dili ilə bir çox ortaq mövzularının olduğunu fərqi nə varmışınız. Şərt budaq cümlələri də bu oxşarlıqlardan sadəcə biridir. İngilis dilində If Clause olaraq adlandırılan bu qrammatik mövzu Azərbaycan dilindəki kimi şərtli cümlə qurmaq üçün istifadə edilir.*

Açar sözlər: Qrammatika, növlər, baş cümlə

Ключевые слова: Грамматика, типы, главные слова

Key words: Grammar, types, main clause